

Rapportage

Otteroversteekplaatsen Zierendeweg



april 2019

Alphen aan den Rijn

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Onderzoeksvraag	3
Verspreiding van de otter	3
Mitigerende maatregelen	4
Mogelijkheden voor veilige otteroversteekplaatsen	5
<i>1 Nachtelijke afsluiting Zierendeweg voor autoverkeer</i>	<i>5</i>
<i>2 Verlagen snelheid op de Zierendeweg</i>	<i>5</i>
<i>3 Otterbuis in combinatie met snelheidsremmende maatregelen</i>	<i>6</i>
<i>4 Ottertunnels in de waterkering</i>	<i>7</i>
Beheer	9
Overzicht maatregelen en kosten ottertunnels in hoofdlijnen	9
Maatwerk ontwerp voor de Zierendeweg	10
Planning	11
Juridisch	12
Subsidie	14

Inleiding

De gemeenteraad heeft, bij motie, gevraagd onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor een otteroversteekplaats op de Zierendeweg. Directe aanleiding van dit verzoek, was de vondst van uitwerpselen van otters in de Noord- en Zuideinderpolder nabij Aarlanderveen in januari 2019. De vraag is toegenomen aan urgentie nu op 24 maart 2019 bekend werd dat een otter is verongelukt op de Zierendeweg ter hoogte van de Grote Wetering.

In deze rapportage wordt verslag gedaan van het onderzoek naar de mogelijkheden van voorzieningen voor otterpassages tussen de Nieuwkoopse plassen en de Noord- en Zuideinderpolder.

Onderzoeksvraag

1. Onderzoek doen naar de mogelijkheden voor een otteroversteekplaats (onderdoorgang) op de Zierendeweg en mogelijk andere daarvoor in aanmerking komende wegen;
2. Bij het onderzoek tevens de mogelijkheden voor subsidie in beeld brengen.

Verspreiding van de otter

Na herintroductie van de otter in 2002 in Friesland heeft de otter zich verspreid over Nederland. Vanaf 2014 heeft de otter zich inmiddels definitief in de Nieuwkoopse plassen gevestigd. Landelijk is de populatie op dit moment ca. 275 dieren groot. In de Nieuwkoopse plassen en omgeving bestaat de populatie uit ca. 10 dieren: 2 tot 3 vrouwtjes met daaromheen enkele mannetjes en jonge dieren.

Al eerder was bekend dat de Nieuwkoopse plassen een geschikt leefgebied vormt en is het beheer door Natuurmonumenten min of meer aangepast aan de wensen van de otter. De verwachting was en is dat de dieren zich verder zullen verspreiden naar de polders rondom de Nieuwkoopse plassen en naar bijvoorbeeld de Reeuwijkse plassen. Inmiddels is door veldonderzoek vastgesteld dat de otters hun leefgebied hebben uitgebreid. De vondst van uitwerpselen en vondst van de verongelukte vrouwelijk otter is daar het (treurige) bewijs van. Jonge mannelijke otters kunnen gemakkelijk tientallen kilometers afleggen naar nieuwe leefgebieden, mits de omstandigheden daarvoor geschikt zijn.

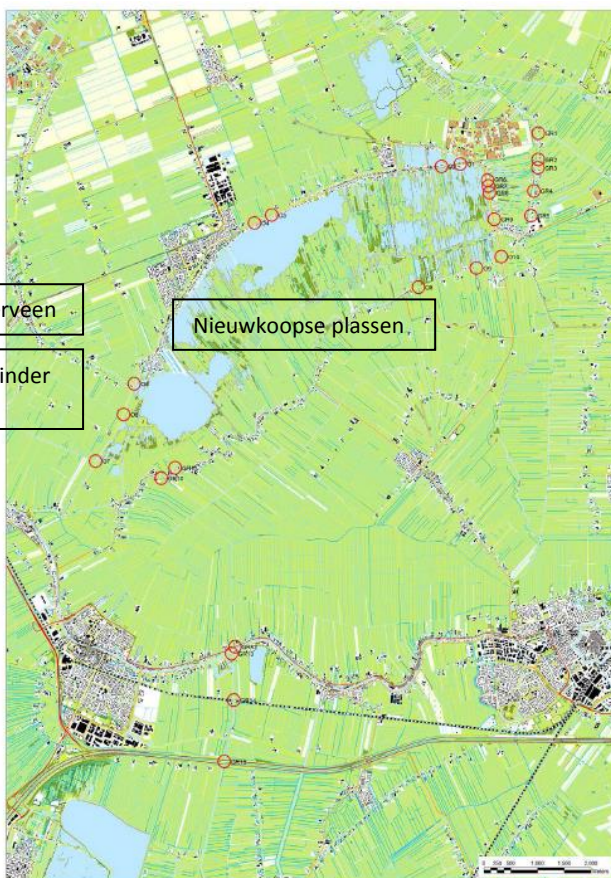
De aanwezigheid van wegen en dan met name drukke wegen waar met een hoge snelheid gereden wordt, zijn voor otters moeilijk te passeren. Van alle otters die in Nederland dood worden gevonden, is tussen de 70–80% overleden het slachtoffer van een aanrijding in het verkeer. Vooral wegen met een maximumsnelheid boven de 80 km/uur vormen een groot risico, maar ook op wegen waar de maximale snelheid 60 km/uur is, vallen slachtoffers.

Mitigerende maatregelen

In opdracht van provincie Zuid Holland is in 2015 onderzoek gedaan naar de knelpunten in de (veilige) verspreiding van de otter rondom de Nieuwkoopse plassen. De resultaten van dat onderzoek zijn beschreven in het *Ontsnipperingsplan Nieuwkoopse plassen en Zouwe Boezem voor de otter* van Alterra (tegenwoordig Wageningen Environmental Research). In het rapport worden adviezen gedaan voor verschillende knelpunten die in eigendom en beheer zijn van verschillende organisaties: Rijkswaterstaat, Prorail, Provincie Zuid Holland, gemeenten Nieuwkoop, Bodegraven-Reeuwijk en Alphen aan den Rijn.

In 2015 heeft Provincie Zuid Holland in de N463 nabij Woerdense Verlaat een ottertunnel aangelegd. Omdat deze wegconstructie ook een waterkering is, is dit een omvangrijke en kostbare voorziening geworden. Om de otters naar de tunnelconstructie te leiden is een hekwerk van ca. 700 meter aan beide zijden van de weg geplaatst.

In het ontsnipperingsplan is aangeduid op welke locaties in de Zierendeweg maatregelen voornamelijk gewenst zijn. De overstekende otters worden vooral voorzien bij de grotere waterstructuren in de Noord- en Zuideinderpolder: de Grote Wetering, de Molentocht (tussen Zuideinde en Achtermiddenweg) en de Ringvaart (Zuideinde/Hoge Dijk).



Overzicht van locaties (rode cirkel) voor mitigerende maatregelen rondom Nieuwkoopse plassen

Het is niet uit te sluiten dat de otter andere locaties, dan vermeldt in het ontsnipperingsplan, zal gebruiken de Zierendeweg te passeren. Door de juiste maatregelen, zoals afrasteringen, is het mogelijk de dieren enigszins te sturen en aan te sluiten bij het dierspecifieke gedrag.

Mogelijkheden voor veilige otteroversteekplaatsen

Er zijn meerdere varianten voor maatregelen voor otteroversteekplaatsen op hoofdlijnen mogelijk. De één effectiever dan de ander en ook de één kapitaalsintensiever dan de ander. Een combinatie van maatregelen is mogelijk en wenselijk. Na een verkenning van mogelijkheden wordt een advies gegeven dat in samenspraak met Natuurmonumenten is opgesteld.

De volgende varianten zijn op hoofdlijnen mogelijk:

1. Nachtelijke afsluiting Zierendeweg voor autoverkeer
2. Verlagen snelheid op de Zierende weg van 60km/uur naar 50- of 30 km/uur
3. Otterbuis in combinatie met snelheidsremmende maatregelen
4. Ottertunnels in de waterkering

1 Nachtelijke afsluiting Zierendeweg voor autoverkeer

Een maatregel die voorkomt dat er conflicten ontstaan tussen autoverkeer en otters is het afsluiten van de Zierendeweg voor het autoverkeer. De zwaartepunt van de intensiteit en het belang voor het autoverkeer ligt bij de Zierendeweg overdag. Omdat de aantallen verkeersbewegingen in de avond en nacht afnemen, zou de weg in deze rustige perioden afgesloten kunnen worden voor autoverkeer. Globaal kan worden gedacht aan een afsluiting tussen 23.00 en 06.00 uur.

Er is geen garantie dat de otter buiten de uren van een afsluiting de Zierendeweg mijdt. Er blijft zodoende een risico op aanrijdingen.

Een afsluiting voor autoverkeer van de Zierendeweg zal tot een toename van verkeer door de kern van Aarlanderveen leiden.

Om een afsluiting voor autoverkeer effectief af te dwingen zal zowel in handhaving als in technische voorzieningen moeten worden geïnvesteerd. De kosten van bebording en toegangscontrole via camera's worden geraamd op €200.000.

De kosten van handhaving en onderhoud van de systemen zullen ca. €20.000 per jaar bedragen.

2 Verlagen snelheid op de Zierendeweg

De huidige maximale snelheid op de Zierendeweg, een weg in het buitengebied, is 60 km/uur. De weg is daarop ingericht met drempels. Daarnaast is de weg plaatselijk vrij smal en is het noodzakelijk gebruik te maken van passeerplaatsen. De snelheid van het autoverkeer zou op de gehele Zierendeweg omlaag kunnen worden gebracht naar 50 of 30 km/uur. Dit vraagt wel een aanpassing van de weginrichting en intensivering van het aantal drempels.

Om de gehele Zierendeweg als 30 km weg in te richten en de snelheid adequaat af te dwingen zullen ca. 30 drempels moeten worden aangebracht. Gezien de breedte van de weg en de stabiliteit van het dijklichaam zal dit zorgvuldig en met aanvullende technische maatregelen moeten worden uitgevoerd.

Een alternatief is om de snelheidsverlaging alleen toe te passen ter plaatse van de locaties waar otters de Zierendeweg wensen te passeren, nabij de grote watergangen in de polder. Door een aanpassing aan de weginrichting en ondersteunende bebording kan op deze locaties, bijvoorbeeld over een traject van minimaal 200 meter per locatie, de snelheid worden verlaagd. Het heeft de voorkeur deze variant aan te vullen met het plaatsen van een afrastering aan weerszijden van de Zierendeweg, om de otters te dwingen ter plaatse van de ingerichte locaties over te steken.

Varianten

- Verlagen snelheid op de gehele Zierendeweg van 60 km/uur naar 30 km/uur
- Plaatselijk verlagen snelheid op de Zierendeweg van 60 km/uur naar 30 km/uur
- Plaatselijk verlagen snelheid op de Zierendeweg van 60 km/uur naar 30 km/uur, in combinatie met een afrastering

De kosten van het inrichten van de gehele Zierendeweg als 30km/uur weg zijn geraamd op €200.000. Het alternatief waarbij alleen ter plaatse van de te verwachten oversteekplaatsen de maximum snelheid wordt aangepast is geraamd op €50.000. De combinatie met een afrastering over de lengte van de snelheidsverlaging en aan weerszijden van de Zierendeweg vraagt een extra investering van € 15.000 per locatie.

3 Otterbuis in combinatie met snelheidsremmende maatregelen

Een otter heeft door zijn/haar slanke lichaam niet veel ruimte nodig om een buis te passeren. Toch stelt het dier ook aan een buis nog enige eisen. De buis dient droog te zijn en een minimale diameter van 40 cm te hebben.

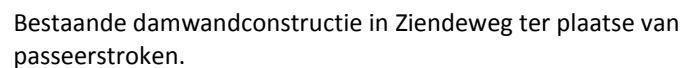
Het is mogelijk om een draingoot in de wegconstructie aan te brengen, waardoor de otter kan passeren. De draingoot moet worden aangebracht boven het ontwerpniveau van de waterkering. Dit houdt in de praktijk in dat de constructie boven de huidige wegverharding wordt aangebracht. Om de weg begaanbaar te houden zal ter plaatse een drempelconstructie worden aangebracht. Voordeel van deze drempelconstructie is dat daarmee plaatselijk de snelheid omlaag kan worden gebracht.

De hoogte van de constructie voor de otter en de wegverharding zal al snel 50 cm bedragen. Gezien de breedte van de weg en de stabiliteit van het dijklichaam zal dit zorgvuldig en met aanvullende technische maatregelen moeten worden uitgevoerd. Er wordt voorzien dat de zijden van de weg in een damwandconstructie moet worden opgesloten.

Omdat de Zierendeweg wordt gebruikt door zwaar landbouwverkeer stelt dit hoge eisen aan de draingoot en moet rekening gehouden worden met extra onderhoudsinspanningen.

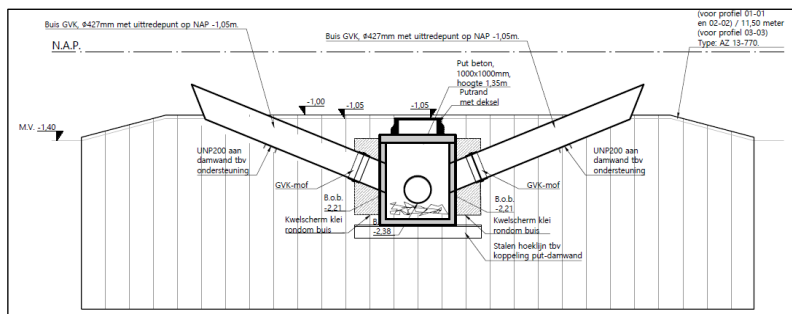
Om de otter naar deze tunnels te begeleiden is een combinatie met een hekwerk noodzakelijk. Over een lengte van minimaal 75 meter, en aan beide zijden van de weg, zal een laag hekwerk van ca. 1 meter hoogte in de berm worden aangebracht. Het hekwerk zal

De kosten van een draingoot op 3 locaties in de Zierendeweg is geraamd op € 100.000. De combinatie met een afrastering over de lengte van de snelheidsverlaging en aan weerszijden van de Zierendeweg vraagt een extra investering van € 7.500 per locatie.

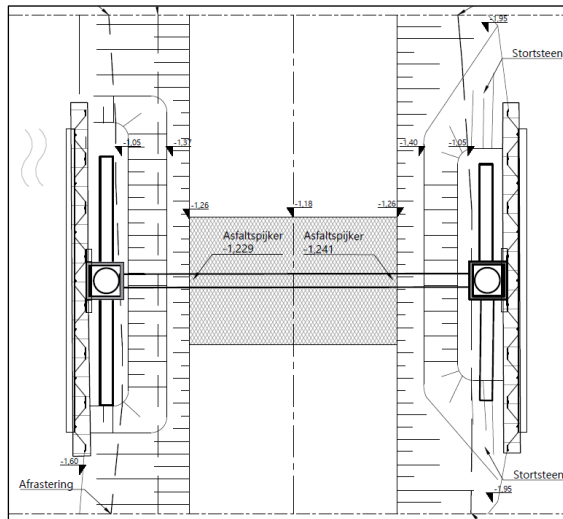


In eerste instantie lijkt het eenvoudig om een buis onder de weg aan te leggen. Een redelijk beperkte ingreep. Omdat de Zieme een waterkering is, worden echter strenge eisen gesteld aan de constructie. Het waterschap accepteert geen open verbinding tussen de twee waterpeilen en polders. PZH heeft in een vergelijkbare situatie in de N463 een constructie ontworpen waarbij de kerende functie van de dijk met damwanden wordt opgevangen. In combinatie met een buizenstelsel dat op maaiveld niveau start en eindigt is een constructie gerealiseerd die aan de eisen van het waterschap voldoet.





zijaanzicht



bovenaanzicht

Een stalen damwand wordt tot op de eerste dragende zandlaag ingebracht. Door een buizenconstructie met inspectieputten wordt een verbinding onder de weg gerealiseerd. Omdat deze constructie door het Hoogheemraadschap akkoord is bevonden, is het waarschijnlijk ook toepasbaar op de Zierendeweg. De constructie is nog niet gedetailleerd uitgewerkt voor de locaties op de Zierendeweg. De smalle bermen van de Zierendeweg en de drooglegging (hoogte tussen maaiveld en (grond)waterpeil) zijn in deze constructie een extra complicerende factor. De otter is afhankelijk van een droge verbinding. De buizenconstructie moet met deze eis nader worden ontworpen.

Om de otter naar deze tunnels te begeleiden is een combinatie met een hekwerk noodzakelijk. Over een lengte van minimaal 75 meter, en aan beide zijden van de weg, zal een laag hekwerk van ca. 1 meter hoogte in de berm worden aangebracht. Het hekwerk zal in de grond worden ingegraven en aan de bovenzijde is het gaas omgebogen om overklimmen door de otters tegen te gaan.



Voorbeeld van een afrastering tbv otters

De kosten van een ottertunnel vergelijkbaar met de constructie in de N463 is geraamd op €100.000 per locatie. De combinatie met een afrastering over de lengte van de snelheidsverlaging en aan weerszijden van de Zierendeweg vraagt een extra investering van minimaal € 7.500 per locatie. De totale investering voor 3 ottertunnels in de Zierendeweg en bijbehorende afrastering bedraagt zodoende €322.500.

Beheer

Realisatie van de maatregelen is pas efficiënt als ook het onderhoud van de voorzieningen geborgd is. Gaten in de afrastering of vervuiling van ottertunnels zijn ongewenst. Het onderhoud bestaat uit het jaarlijks schonen van de tunnels, het controleren en herstellen van de afrasteringen. De verwachte beheerkosten van de constructies en de afrastering worden geraamd op ca. €2850 per jaar. Wellicht kan een deel van de werkzaamheden worden ondergebracht bij vrijwilligers.

Het huidige bermbeheer bestaat uit 2 keer per jaar maaien en afvoeren. Wanneer er in de smalle bermen een afrastering wordt geplaatst, is het noodzakelijk de wijze van bermbeheer aan te passen. Door de techniek maaien en zuigen toe te passen kan de berm op een vergelijkbare wijze worden onderhouden. Deze techniek heeft echter wel een nadelige invloed op het insectenbestand.

Rondom de afrastering zal in een aparte werkgang gemaaid moeten worden om de gewenste beeldkwaliteit te kunnen behalen en de staat van de afrastering te kunnen blijven garanderen. De kosten van extra werkgangen, afhankelijk van de lengte van de afrasteringen zijn geraamd op € 165 tot € 325 per jaar.

Het onderhoud van de ottertunnels en de afrastering en de invloed op het maaibeheer van de bermen kan leiden tot een toename van de beheerkosten voor de Zierendeweg met een bedrag van € 3000 per jaar.

Overzicht maatregelen en kosten ottertunnels in hoofdlijnen

	Mitigerende maatregel	investering	aanvullende maatregel	kosten aanvullende maatregel	totaal	toename structurele beheerkosten per jaar	effectiviteit tbv de otter
1	Nachtelijke afsluiting Zierendeweg voor autoverkeer	€ 200.000			€ 200.000	€ 20.000	matig
2.1	Verlagen snelheid op de gehele Zierende weg van 60 km/uur naar 30 km/uur	€ 200.000			€ 200.000	nihil	redelijk
2.2	Plaatselijk verlagen snelheid op de Zierendeweg van 60 km/uur naar 30 km/uur	€ 50.000			€ 50.000	nihil	matig
2.2.a	Plaatselijk verlagen snelheid op de Zierendeweg naar 30 km/uur in combinatie met een afrastering	€ 50.000	afrastering	€ 45.000	€ 95.000	€ 1.224	goed
3	Otterbuis in combinatie met snelheidsremmende maatregelen	€ 100.000	afrastering	€ 22.500	€ 122.500	€ 3.000	uitstekend
4	Ottertunnels in de waterkering	€ 300.000	afrastering	€ 22.500	€ 322.500	€ 3.000	optimaal

Maatwerk ontwerp voor de Zierendeweg

Het gedrag van de otters in de Nieuwkoopse plassen lijkt redelijk voorspelbaar. Maatregelen kunnen zodoende specifiek worden ontworpen op dit gedrag. Natuurmonumenten verwacht op basis van waarnemingen en soort-specifiek gedrag dat de otter vooral gebruik zal maken van een oversteek naar de Grote Wetering. Omdat op de koppen van de agrarische percelen aan deze watergang in het verleden natuurlijke oevers zijn aangelegd, vormt dit op dit moment een aantrekkelijk leefgebied voor de otter. Rondom de Grote Wetering is voldoende opgaande vegetatie aanwezig om als zelfstandige vestigingsplek voor één otterfamilie te fungeren. De verongelukte otter op de Zierendeweg is gevonden ter hoogte van de Grote Wetering.

De andere locaties waar de otter op de Zierendeweg worden verwacht zijn de Molentocht en de watergang van de Zuideinde/Hoge dijk. Deze twee grote waterlopen zijn, zeker op dit moment, echter minder aantrekkelijk en minder geschikt om als leefgebied voor de otter te fungeren. Er is minder vegetatie en dekking voor de otter op de oevers. Het kan echter niet worden uitgesloten dat de otter deze twee waterlopen wel bezoekt of gaat bezoeken.

Voor de oversteek van de Nieuwkoopse Plassen naar de watergang Zuideinde/Hoge Dijk is mogelijk in de toekomst een alternatief mogelijk. Omdat het waterpeil in de Nieuwkoopse plassen en de watergang op het zelfde niveau ligt kan mogelijk met een duikerbrug de Zierendeweg worden gepasseerd. Deze duikerbrug is in de wegconstructie aanwezig. Het is in beheer bij het Hoogheemraadschap van Rijnland. De voorziening is op dit moment buiten gebruik en zou eventueel kunnen worden aangepast naar een ottervoorziening. De duikerbrug moet dan voor een deel droog gezet worden, zodat de otters via een droge verbinding onder de weg door kunnen passeren. Deze optie is nog niet verder uitgewerkt en het is nog niet duidelijk welke kosten de aanpassingen met zich meebrengen.

Omdat verwacht wordt dat de oversteken vooral plaatsvinden bij de 3 grote watergangen, is een afrastering over de gehele lengte van de Zierendeweg niet noodzakelijk. Een afrastering ter hoogte van de oversteekplaats met een lengte van 75 meter, aan beide zijden van de weg, zal de otter voldoende sturen.

Wanneer geen ottertunnel of buis wordt aangebracht is het wenselijk over een langere lengte een afrastering te plaatsen met voldoende openingen om de otter de gelegenheid te geven te passeren. De afrastering ondersteunt de snelheidsremmende maatregelen omdat het zichtbaar wordt voor welk doel de snelheid omlaag wordt gebracht.

Ter hoogte van het Zuideinde is een afrastering dat de oversteek voldoende dicht zet en de otter stuurt, moeilijk te realiseren. De T-splitsing voor het verkeer en de ontsluiting van een particulier perceel maken dat een afrastering te veel openingen zal hebben. Een afrastering kan op deze locatie mogelijk beter achterwege worden gelaten.

Omdat wordt verwacht dat de otter zich vooral zal beperken tot oversteken nabij de locaties van de grote watergangen in de Noord- en Zuideinderpolder en daarbij waarschijnlijk een voorkeur heeft voor de Grote Wetering, kan een prioritering worden aangebracht in de

gewenste maatregelen. Daarnaast kan door de specifieke plaatselijke situaties niet één oplossing voor de drie locaties worden toegepast. Het inrichten van oversteekplaatsen voor de otter nabij de 3 hoofdwatgangen vraagt zodoende maatwerk.

Locatie	Voorgestelde maatregel
Grote Wetering	Otterbuis in combinatie met snelheidsremmende maatregelen (3) of Ottertunnel in de waterkering (4)
Molentocht	Plaatselijk verlagen snelheid op de Zierendeweg van 60 km/uur naar 30 km/uur, in combinatie met een afrastering (2.2a) of Otterbuis in combinatie met snelheidsremmende maatregelen (3)
Zuideinde/Hoge Dijk	Plaatselijk verlagen snelheid op de Zierendeweg van 60 km/uur naar 30 km/uur

Op basis van de keuzes per locatie is een globale kostenraming gemaakt.

Met een investering van €162.500 exclusief VAT-kosten en een toename van de structurele beheerkosten ter grootte van €2.000 per jaar, zijn op drie locaties veilige oversteekplaatsen voor de otter te realiseren. Inclusief VAT-kosten is de investering op €195.000 geraamd.

Voorstel mitigerende maatregel	investering	aanvullende maatregel	kosten aanvullende maatregel	totaal	toename structurele beheerkosten per jaar
Ottertunnel in waterkering in combinatie met afrastering	€ 100.000	afrastering	€ 7.500	€ 107.500	€ 1.608
Plaatselijk verlagen snelheid op de Zierendeweg van 60 km/uur naar 30 km/uur in combinatie met een afrastering	€ 20.000	afrastering	€ 15.000	€ 35.000	€ 408
Plaatselijk verlagen snelheid op de Zierendeweg van 60 km/uur naar 30 km/uur	€ 20.000			€ 20.000	
Totaal				€ 162.500	€ 2.016
Totaal inclusief VAT				€ 195.000	

Planning

Wanneer voldoende middelen beschikbaar zijn voor realisatie van de beoogde maatregelen, kunnen de werkzaamheden binnen ca. 6 maanden worden afgerond.

Voor de verschillende maatregelen zijn vergunningen, ontheffingen en besluiten noodzakelijk. Voor de proceduredtijd moet rekening worden gehouden met een doorlooptijd van 2 maanden.

Rondom de Zierendeweg zijn in de toekomst andere werkzaamheden voorzien. Het Hoogeheemraadschap van Rijnland is voornemens het dijklichaam van de Zierendeweg, op termijn, te versterken. Vanuit de gemeente en Provincie Zuid-Holland wordt onderzoek gedaan naar de haalbaarheid en mogelijkheden van een vrijliggend fietspad langs de Zierendeweg.

Juridisch

Het Otterarrest

In 2014 heeft het Gerechtshof in Den Haag uitspraak gedaan in een zaak met betrekking tot de noodzaak tot uitvoering van mitigerende maatregelen voor de otter (ECLI:NL:GHDHA:2014:3522, 4 november 2014). In deze uitspraak wordt gesteld dat, in dit geval de Staat, genoodzaakt is maatregelen te nemen om het aantal otter-verkeerslachtoffers te reduceren, zodanig dat niet langer sprake is van een significant negatief effect op de soort. Een en ander komt voort uit de Habitatrichtlijn.

De Habitatrichtlijn

De Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna) is een richtlijn van de Europese Unie. Het doel is bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit in de lidstaten door bescherming van habitats en soorten die van Europees belang zijn. De bescherming van soorten uit bijlage IV en V en de aanwijzing van beschermde gebieden voor soorten uit bijlage II (in deze bijlage zijn tevens de otters opgenomen) zijn verwerkt in de Wet natuurbescherming. In de uitspraak van het Hof zijn, gezien de context van deze casus, artikel 11 en artikel 12 lid 4 van de Habitatrichtlijn relevant:

Artikel 11

De Lidstaten zien toe op de staat van instandhouding van de in artikel 2 bedoelde soorten en natuurlijke habitats, waarbij zij bijzondere aandacht schenken aan de prioritaire typen natuurlijke habitats en de prioritaire soorten.

Artikel 12

4. De Lidstaten stellen een systeem in van toezicht op het bij toeval vangen en doden van de diersoorten, genoemd in bijlage IV, letter a). In het licht van de verkregen gegevens verrichten de Lidstaten de verdere onderzoekwerkzaamheden of treffen zij de instandhoudingsmaatregelen die nodig zijn om te verzekeren dat het bij toeval vangen en doden geen significante negatieve weerslag heeft op de betrokken soorten.

Analyse van de uitspraak van het Hof

Het Hof is van mening dat de Staat op grond van artikel 12 lid 4 van de Habitatrichtlijn maatregelen dient te nemen om de otterpopulatie in stand te houden. In ro 3.7 geeft het Hof het volgende aan: 'artikel 12 lid 4 van de Habitatrichtlijn bepaalt dat de lidstaten dienen te verzekeren dat het bij toeval vangen en doden (van otters) geen significante weerslag heeft op de soort, hetgeen betekent dat de Habitatrichtlijn in dit opzicht de Staat verplicht een bepaald resultaat tot stand te brengen. Dat resultaat is een zodanig lage verkeerssterfte dat deze geen significant negatieve weersslag meer heeft op de otterpopulatie in Nederland.

De staat heeft tot op zekere hoogte de bevoegdheid om te bepalen welke maatregelen zij neemt (zie ro 3.9). Op grond van artikel 12 lid 4 van de Habitatrichtlijn is de Staat niet verplicht om meer maatregelen te nemen dan die welke nodig zijn om een eind te maken aan de significante negatieve weerslag van de verkeerssterfte. Binnen zekere grenzen heeft

de Staat dan ook de vrijheid een fasering en prioritering aan te brengen in de maatregelen die hij neemt door, nadat een aantal maatregelen genomen is, na te gaan gaat in hoeverre deze maatregelen effect hebben gehad, om vervolgens indien nodig nadere maatregelen te nemen (ro 3.9). Daarnaast is de Staat alleen gehouden om maatregelen te nemen bij urgente knelpunten (ro 3.11). De Habitatrichtlijn stelt geen termijn waarbinnen de Staat een maatregel dient te nemen.

Het Hof heeft echter bepaald dat de nationale rechter een termijn kan stellen waarbinnen de staat zijn verplichtingen uit de Habitatrichtlijn dient na te komen (ro 3.13). In dit geval heeft het Hof geoordeeld dat de termijn die de rechtbank heeft gesteld aan het in kaart brengen van de overige knelpunten te kort zijn. Het Hof heeft tot slot in haar uitspraak (met verwijzing naar de uitspraak van de rechtbank) een aantal maatregelen genoemd om de urgente bekende knelpunten op te lossen. Het gaat om maatregelen zoals het plaatsen van een raster, een nieuwe faunabuis, looprooster onder een brug en snelheidsbeperkende maatregelen.

Relatie uitspraak met Zierendeweg

De uitspraak van het Hof is voor een groot deel van toepassing op de Alphense situatie. Doel van de Habitatrichtlijn is om de populatie van een beschermde diersoort (waaronder de otter) in stand te houden. Hiertoe behoort het oplossen van knelpunten waar wellicht slachtoffers zijn te verwachten. Bij de afweging wanneer en welke maatregelen moeten worden getroffen is leidend dat het voorkómen dat het bij toeval doden (o.a. verkeersslachtoffers) geen significant negatief effect heeft op de instandhouding van de populatie. In de uitspraak van het Hof is de staat aangesproken op het feit dat de hotspots onvoldoende zijn aangepakt en verplicht de staat de beschreven maatregelen binnen afzienbare termijn uit te voeren. In het geval van de Zierendeweg is de wegbeheerder, Gemeente Alphen aan den Rijn, aan zet om passende maatregelen te treffen, binnen de kaders die het otterarrest stelt.

De uitspraak van het Gerechtshof heeft onder meer betrekking op een onderzoek van Alterra uit 2014. In de lijst van hotspots, in de rapportage Infrastructurele knelpunten voor de otter uit 2014, komt de omgeving van de Nieuwkoopse plassen niet voor. Inmiddels is in 2018 een nader onderzoek uitgevoerd naar voortgang van het oplossen van de hotspots: Actualisatie van infrastructurele knelpunten voor de otter. Hierin zijn de bestaande hotspots beschouwd én is gekeken naar nieuwe knelpuntlocaties in het land. In dit rapport worden in de omgeving van de Nieuwkoopse plassen (nog) geen hotspots aangeduid, maar beschouwd als locaties met een lagere urgentie. Een hotspot is gedefinieerd als een locatie waar binnen een afstand van 2 km meerdere slachtoffers zijn gevallen.

De uitspraak van het hof geeft duidelijk aan dat de betrokken overheidsinstantie een verplichting heeft in het kader van de Habitatrichtlijn in de verantwoordelijkheid voor de instandhouding van de soort en het tegengaan van negatieve invloeden op de populatie. De recent verongelukte otter op de Zierendeweg is niet direct doorslaggevend om direct tot het nemen van maatregelen over te gaan.

Relatie aantal slachtoffers en grootte populatie

De grootte van de otterpopulatie ten opzichte van het aantal keren dat er een otter wordt aangereden is van belang om te bepalen of de gemeente verplicht is om op grond van artikel 12 lid 4 van de Habitatrichtlijn maatregelen te nemen. Indien het een vrij kleine populatie betreft dan is bij een aanrijding door een auto sneller sprake van een 'negatieve weerslag' op de betrokken soort (de otterpopulatie).

De populatie otters in Nederland wordt geschat op 275 dieren (winter 2017/2018). Het aantal otters dat jaarlijks om het leven komt in het verkeer is geschat op 24% van de populatie. Er is zodoende sprake van een significante invloed van het verkeer op de instandhouding van de soort. De populatie otters in de Nieuwkoopse plassen is waarschijnlijk 10 dieren groot. Eén verkeerslachtoffer heeft zodoende negatieve weerslag op deze populatie.

Natura-2000

De Nieuwkoopse plassen is, in het kader van de Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, aangewezen als Natura2000-gebied. Elk Natura 2000-gebied heeft zijn eigen beheerplan waarin maatregelen staan om de kwetsbare flora en fauna in dat gebied duurzaam te beschermen.

In 2015 is het beheerplan voor de Nieuwkoopse plassen en De Haeck vastgesteld. In dit beheerplan voor de periode 2015–2021 zijn geen doelstellingen of maatregelen voor het beschermen of ontwikkelen van de otter opgenomen. Dit is ook niet noodzakelijk omdat de otter via de soortbescherming van de Habitatrichtlijn op het gehele land bescherming geniet.

Samenvatting juridische analyse

De uitspraak van het gerechtshof uit 2014 is van toepassing op de situatie op de Zierendeweg. Het recent gevonden slachtoffer op de Zierendeweg is, juridisch gezien, niet meteen doorslaggevend voor de noodzaak om (verstrekende) maatregelen te nemen.

Subsidie

De uitvoering van het subsidieloket voor Europese en nationale groene subsidies is grotendeels belegd bij de Provincies. Provincie Zuid Holland heeft haar beschikbare subsidies ten behoeve van natuur, recreatie en biodiversiteit grotendeels belegd bij de landschapstafels in de regio.

Binnen de subsidieregeling in de landschapstafel Rijn en Veenstreek, het Flexibel Meerjarenprogramma (FMP), is op dit moment geen ruimte om de investeringskosten van de ottervoorzieningen gesubsidieerd te krijgen. Het programma is financieel gevuld met andere projecten in de regio.

Provincie Zuid-Holland heeft, binnen de Subsidieregeling Groen Zuid-Holland 2016, een specifieke regeling voor soortenbeleid en maatregelen voor het verbeteren van

natuurwaarden. De subsidie kan worden verstrekt voor maatregelen die zijn gericht op het versterken en beschermen van populaties van bedreigde dier- of plantensoorten of voor het verbeteren van de natuurwaarden in Zuid-Holland. Maatregelen ten behoeve van de otter passen binnen de voorwaarden bij deze subsidie. De hoogte van de subsidie is maximaal 100% met een plafond van €180.000.

Op deze subsidie is een openstellingsperiode van kracht. Wanneer de regeling in 2019 wordt opgesteld is nog niet bekend.